Poštnina plačana v gotovini LETO LVIII V Ljubljani, v četrtek 21. avgusta 1930 ŠTEV. 190 Cena 2 Din

Naročnina mesečno 25 Din, za inozemstvo 40 Din — nedeljska izdaja celoletno 120 Din, za inozemstvo 140 Din

Uredništvo je v Kopitarjevi ul. 6/III

Telefoni uredništva: dnevna služba 2050, — nočna 2996, 2994 in 2050

SLOVENEC

Z nedeljsko prilogo »Ilustrirani Slovenec«

Ček. račun: Ljubljana št. 10.650 in 10.349 za inserate; Sarajevo štv. 7565, Zagreb štv. 39.011, Praga-Dunaj 24.797

Uprava: Kopitarjeva 6, telefon 2992

Izhaja vsak dan zjutraj, razen pondeljka in dneva po prazniku

Zakaj tako!

Redko kdaj je kdo pri nas načel vprašanje kulturnih izmenjav med Belgradom, Zagrebom in Ljubljano tako rekoč iz praktičnega stališča. Včeraj smo objavili zanimivo »Pismo iz Belgrada«, iz katerega posnemamo dosti žalostnih in skorajda neverjetnih novic, ki so stare skoraj dvanajst let. Če se je naposled s trudom posrečilo zastopniku Jugoslovanske knjigarne doseči z nekaterimi belgrajskimi knjigarnami sporazum, na temelju katerega bodo imele odslej slovensko knjigo v zalogi in v izložbi — reci, po dvanajstih letih skupnega življenja v eni državi — je sicer opaziti na tem malenkostnem uspehu razveseljiv upliv in učinek novega duha jugoslovanstva, ki se širi v naši državi, neverjetno pa je na drugi strani obnašanje belgrajskega tiska v tem vprašanju.

Naši kulturni referenti tožijo, da nočejo belgrajski časopisi za nobeno ceno odstopiti ped prostora za stalno poročanje o slovenskih kulturnih zadevah. Zares čudno pojmujejo belgrajski listi ogromno delo sedanje vlade, ki stremi za medsebojnim sporazumom in složnim sodelovanjem vseh tvornih elementov v državi. Zares čudno je tako pojmovanje: saj diši obnašanje belgrajskega tiska skoraj po tem, kakor da v njegovih očeh Slovenci sploh nismo tvoren element v državi oziroma da nam ne gre beseda niti za to, da afirmiramo svoje vsakdanje kulturno življenje.

Ne le naš dopisnik o kulturnih zadevah, nešteto drugih ljudi, ki so prišli v Belgrad z najčistejšim srcem, je doživelo pri podobnih poskusih pri belgrajskih listih, kadar je šlo za slovensko kulturo, enako bridko razočaranje in polagoma je vsem upadel pogum, stvar je prišla nekako v navado in odklonilno stališče belgrajskega in v nekoliko manjši meri tudi zagrebškega tiska v slovenskih kulturnih zadevah je bilo brez vsakega komentarja — morda v nadi v boljšo bodočnost — molče sprejeto. Pri tem je do danes ostalo in izgleda, da tudi boljša bodočnost, ki nam je naposled — mislimo politično — nastopila, stvari nikakor ne bo spremenila.

Treba je pa premisliti, da ima n. pr. »Slovenec« že leta in leta stalno poročevalsko službo prav za kulturne zadeve Srbov in Hrvatov, kajti preko vseh dvanajstletnih različnih političnih konstelacij, je od nekdaj živela v nas zavest, da more le medsebojno stalno spoznavanje in kulturno sodelovanje roditi boljšo in lepšo bodočnost naše države. In baš naš belgrajski poročevalec za kulturno rubriko je eden tistih, ki se je z vso vnemo — od nikogar pozvan — vglobil v srbsko kulturno življenje, zlasti v srbsko slovstvo in umetnost — ter že leta in leta vztrajno poroča o vseh važnejših pojavih na tem polju. Je li med Srbi in Hrvati eden sam, ki bi se bil posvetil izključno spremljanju našega kulturnega življenja?

Nikakor si ne moremo misliti, da bi bilo v interesu zaželjenega medsebojnega sporazuma in složnega dela za procvit naše države postopanje belgrajskih listov, ki načeloma odklanjajo poročanje o slovenskem kulturnem življenju. Treba je to jasno in glasno poudariti. Baš v tem je treba takojšnje in temeljite obuditve tistega **pravega** jugoslovanskega duha, ki veje iz kraljevega manifesta.

Kulturni stiki med srbohrvatsko kulturno sfero na eni in slovensko na drugi strani so danes rahlejši nego med nami in Kitajem. In to po tolikem času skupnega življenja v eni državi!

Zakaj tako?

Tega si dober patriot nikakor ne more tolmačiti. Še manj pa inteligent. Še manj, pravimo, ker je naposled nepobitna resnica, da poročajo slovenski listi, da pišejo slovenske revije stalno o vseh kulturnih pojavih pri Srbih in Hrvatih, da posvečajo tem pojavom še večjo pozornost nego svetovnim kulturnim pojavom in vse to iz lastne iniciative, vztrajno in iz vsega srca. Srbi in Hrvati pa postopajo baš nasprotno. Če prenesemo zadevo na čisto kulturno polje, nastane vprašanje: ali se imamo samo mi Slovenci česa učiti pri Srbih in Hrvatih, oni pa ničesar pri nas? Ali bi tako pojmovanje položaja ne bilo nekoliko čudno?

To vprašanje je važnejše nego bi si kdo mislil. Treba ga je razčistiti in zdaj je na naših kolegih v Belgradu in v Zagrebu, da nam odgovorijo. Upamo, da ne bodo prešli z molkom preko tega poziva, ki je ne le popolnoma upravičen, ampak v eminentnem interesu razmaha ideje kulturne vzajemnosti južnega slovanstva.

Ali pa je naša kultura v očeh belgrajskih listov morebiti manjvredna?

Dunajska vremenska napoved. V severnih Alpah in na vzhodnem robu Alp manj oblačno. Na jugu pa bo jasno vreme trajalo dalje.

Zagrebška vremenska napoved. Pretežno jasno, od časa do časa se bo oblačnost večala, toplo.

Evropa zopet vznemirjena

Nemške zahteve po reviziji mirovnih pogodb vznemirjajo njene sosede

Bruselj, 20. avg. fr. Ko so zvezne velesile sestavljale mirovne pogoje za Nemčijo, so si morda nekateri izmed vodilnih državnikov bili v svesti, da je lažje dobiti od Nemčije podpis za izvršitev mirovne pogodbe, kot pa končno izvršitev. Zato so nekateri takrat tudi predlagali, naj se Nemčija definitivno razdeli v dve samobitni državi, češ, samo tako bo mogoče obvarovati Evropo pred nemiri vsaj za gotovo dobo let. Sedaj se vidi, da je to bila iluzija. A nikdo ni pričakoval, da bo Nemčija deset let po podpisu mirovne pogodbe začela tako sklenjeno ofenzivo proti vsem točkam dokumenta, ki ga je podpisala. Tako slišimo izza meje, da bo Nemčija zahtevala revizijo svoje meje napram Poljski, da bo eventuelno predlagala zopetne olajšave pri plačevanju Youngovih reparacijskih plačil, da bo pri vsej priliki nastopila strogo v vprašanju narodnostnih manjšin, pri čemer so seveda mišljeni Alzačani in Lorenčani v Franciji, da bo kategorično zahtevala, naj se ji vrnejo v tej ali oni obliki kolonijalni mandati. Torej ofenziva na celi fronti. In pri tem seveda niso pozabili ne Šlezvika in ne ozemlja, katerega bo zgodovina poznala pod imenom »Eupen Malmedy«, ki je v versajskem miru bilo priklopljeno kraljevini Belgiji.

Nemčija vzdržuje v tem malem ozemlju razborito iridentistično propagando. Tako so dosegli, da se je celo v skupščini pokrajine Lüttich govorilo o potrebi novega plebiscita za te kraje, »ki so nemški po rasi in nemški po kulturnih tradicijah«.

Najznačilnejši je pa svečani proglas, katerega so isti dan in pod skupnim podpisom prinesli štirje nemški časniki, ki izhajajo na tem teritoriju. Proklamacja, ki je sestavljena v običajnem feldwebeljskem tonu, pravi, da je bil plebiscit, ki se je vršil leta 1920, velika komedija. Eupen in Malmedy hočeta nazaj k Nemčiji. To da sta dokazala pri zadnjih državnozborskih volitvah leta 1929. Takrat so prebivalci teh krajev z 85% večino dali svoje glasove krščanskim socijalcem in socijal-demokratom, torej strankama, ki sta obe imeli v svojem volilnem programu zahtevo po samoodločbi in po plebiscitu. Če bo Belgija to pokrajino velikodušno dala nazaj nemškemu Mutterlandu, bo pred vsem svetom na sijajen način pokazala, da je ona dežela prave svobode. Če pa noče, potem se naj Belgija zaveda, da je vprašanje Eupena in Malmedyja gnusna rana na belgijskem značaju.

Belgijci so imeli sami vedno zelo težavne notranje boje med flamsko skupino in med Valonci. Jezikovno vprašanje jim torej ni tuje. Zadnja leta so v tem pogledu postali zelo širokogrudni in čudno bi bilo, če bi nemških teženj ne razumeli.

Seveda so krščanski socijalci in socijalisti v isti meri začudeni, ko naenkrat slišijo, da so jih podpisniki Eumedske proklamacije proglasili za pristaše plebiscita, oziroma med vrstami celo za iredente. Vandervelde in grof Theunis in baron de Bruckhere bodo že morali v javnosti dezavuirati te svoje nepoklicane pristaše.

Nadalje zveni zelo tragi-komično, če danes Nemci apelirajo na kavalirstvo Belgijcev in na njih ljubezen do pravice in do svobode, ko so pa leta 1914 hladnokrvno pomandrali belgijsko narodno neodvisnost, na katero so ravno sedaj pred sto leti slovesno prisegli s svojim podpisom, ko so nadalje rušili po Belgiji brez vsake potrebe dragocene kulturne stavbe in kulturne institute, in ko so imeli v načrtih, da v slučaju zmage Belgijo lepo prilepijo k svoji državi in tako potisnejo svoje meje do morske obali.

Danes prevladuje v Evropi resnično globoka želja po miru. V Belgiji, ki je v vojski veliko trpela, je stremljenje po miru naravnost vteleseno v narodovo življenje. Težko bo kje najti državo, ki perspektive vojske tako sovraži kot Belgija in Belgijec se ničesar bolj ne boji kot pa vojnih groženj. Tudi v Nemčiji vemo, da obstoja prav iskreno in globoko vkoreninjeno pacifistično gibanje.

Seveda bo morala Nemčija najprej vojne hujskače v svoji sredi pomiriti. To nepretrgano nezadovoljstvo, ki prihaja od one strani Rena, in ki se oglaša pri vsaki priliki in ki je vedno močnejše, čim večje koncesije se Nemčiji dovolijo, ustvarja ozračje, ki je resnično že nervozno. Ne vemo, če bodo države to mogle mirno prenašati.

Na ministrstvih se resno pogovarjajo o potrebi, da bivše zavezniške velesile enkrat zopet stopijo pred evropsko javnost z izjavo, ki bo to neprestano vrenje enkrat ustavila. Mussolini je znal najti besede, katere so imele to magično moč, da so žuborenje nemškega nezadovoljstva in izigravanje južno-tirolskega vprašanja radikalno obustavile. Zakaj se to ne bi posnemalo?

Belgijska vlada natančno ve, da je spričo tega položaj Brüningove vlade za enkrat zelo težak. Brüning si je pridobil delno zaupanje inozemstva. V slučaju, da po volitvah ostane kancler, bo pa moral, težko ali ne, povedati Evropi, da je Nemčija pripravljena sodelovati v sedanji Evropi, četudi s pričakovanjem v duši, tega ji nihče ne brani, da bodo enkrat prišle prilike, ki bodo bolj zanjo govorile, kot pa sedanje.

Pariz, 20. avg. AA. »Le Temps« priobčuje članek, v katerem se sklicuje na izvajanja Herriota v listu »La depeche toulouse«, ki je izrekel bojazen, da bi Nemčija utegnila razviti nevarno propagando za revizijo mirovnih pogodb. List potrjuje to naziranje Herriota in pravi, da se je sedaj obistinila svoječasna napoved, da Nemčija ne bo izkoristila predčasne izpraznitve za prepotrebno zbližanje med obema narodoma, pač pa da bo to povod za nove zahteve.

Avdijence in sestanki na Bledu

Kralj sprejel v avdijenco predsednika vlade in škofa dr. Rožmana Dr. Korošec na Bledu

Bled, 20. avg. p. Danes predpoldne je bilo v Parkhotelu živahno kretanje ministrov, slično kot v predsedništvu vlade v Belgradu. S prihodom predsednika vlade na Bled, se je vse politično življenje preneslo sem. Od 7 žjutraj je predsednik vlade z ministroma Srskičem in Uzunovičem odšel na sprehod po parku do jezera, Toplic in Zdraviliškega doma. Ministri so se živahno razgovarjali do 9. Dopoldne ob pol 10 je prišel poveljnik 4. armadne oblasti general Toma Matič, ki je prišel z vlakom. Takoj je poiskal predsednika vlade, odšel je v Parkhotel. Matičev prihod je zasebnega in prijateljskega značaja. Hotel je pozdraviti svojega starega znanca in prijatelja predsednika vlade generala Petra Živkoviča.

Ob 10 je predsednik vlade odšel v Suvobor, kjer ga je Nj. Vel. kralj sprejel v avdijenco, ki je trajala eno uro.

Ob tri četrt na 11, predno se je predsednik vlade vrnil v Parkhotel, je prišel iz Ljubljane minister za gozdove in rudnike dr. Anton Korošec, ki se je hotel snoči vrniti v Belgrad, pa je prišel danes na Bled, da se sestane s predsednikom vlade, da se razgovorita o poslih resora za gozdove in rudnike. V spremstvu dr. Korošca sta prišla pisatelj Franc Finžgar in vseučiliški profesor dr. Slavič.

Takoj za dr. Korošcem se je pripeljal iz Ljubljane novi ljubljanski škof dr. Gregor Rožman, ki je prišel na poziv pravosodnega ministra Srskiča, da položi prisego.

Kot poslednji je prišel iz »Wilsonie« minister Schwegel. Ob 11 je prišel predsednik vlade iz dvora in se pozdravil s prisotnimi. Nato se je umaknil v Parkhotel, kjer je imel dolgo konferenco z ministrom dr. Korošcem.

Ob pol 12 sta minister dr. Srskič in škof dr. Rožman odšla v »Suvobor«, kjer sta bila takoj sprejeta ob 1 pri kralju v avdijenco. Škof dr. Rožman je tu na slovesen način prisegel na svojo novo pastirsko dolžnost. Predsednik vlade, ministra Uzunović in dr. Korošec so se odpeljali na izprehod. Po 12 so se vrnili v Parkhotel. Minister dr. Korošec se je popoldne vrnil v Ljubljano, odkoder odpotuje v Belgrad. Predsednik vlade in ostali ministri ostanejo še par dni na Bledu.

Popoldne ob štirih je predsednik vlade v svojem apartementu v Parkhotelu sprejel angleškega poslanika Prince, ki ga je prišel pozdravit. Ob 4 se je vrnil minister za prosveto Srskić, nakar sta bila z ministrom Uzunovičem sprejeta pri predsedniku vlade. Pri ministru Schweglu so bili v »Wilsoniji« na obedu prosvetni minister Srskić, bivši minister dr. Kramar in prof. Spinčič, bivši poslanec iz Kastva, ki je tudi gost ministra Schwegla.

Jubilejni kongres UJU

Delo širšega izvršilnega odbora — Resolucije

Belgrad, 20. avg. m. Jutri prične deseti, jubilejni kongres jugoslovanskega učiteljstva. Že danes je na belgrajskih ulicah opaziti živahno vrvenje, kajti kongresa se učiteljstvo udeležuje v impozantnem številu. Samo iz Slovenije je prišlo na kongres do danes zvečer okrog 200 učiteljev in učiteljic.

Kongres bo eden izmed najpomembnejših z ozirom na spremembo pravil in na smernice bodočega delovanja UJU. Slovenski učitelji so se nastanili v Dijaškem domu.

Danes ves dan je zasedal širši izvršilni odbor in razpravljal o resolucijah, ki naj se predložijo kongresu, ter o izvolitvi novega odbora. Kljub dolgotrajnim posvetovanjem, pa v mnogih stvareh ni prišlo do sporazuma. Predvsem se niso sporazumeli glede volitve predsednika.

Sejam širšega odbora predseduje Petrovič. Od Slovencev sodelujejo Škulj Andrej, Kobal Josip, Zupančič Drago, Dimnik Ivan, Hren Anton in Šestan Dušan.

Na seji so se sprejele nekatere resolucije. Med njimi so važne resolucije, ki se tičejo materijelnega položaja. Predvsem so razpravljali o predlogu prosvetnega ministrstva, ki upravlja 18 milj. fond Jovana Gavriloviča. Prosvetno ministrstvo je pripravljeno iz tega fonda dati 2 in pol milj. brezobrestnega posojila za učiteljske zdravstvene domove. Poleg tega se bo UJU dal na razpolago Frankopanski grad v Crikvenici, ki ga ima zasedenega sedaj vojaštvo.

V resolucijah se zahteva nadalje, naj bi se v Belgradu ustanovil centralni **šolski muzej,** v katerem naj bi bila stalna pedagoška razstava.

Najvažnejša je izjava, ki jo je na današnji seji podal predsednik Petrovič glede **materijalnega položaja učiteljstva.** Izjavil je, da mu je ob priliki posebnega sprejema prosvetni minister Maksimovič dejal, da se bo moralo stanje učiteljstva vsekakor izboljšati. Če bi uradniški zakon ne bil sprejet, in bi se materijelno stanje ne rešilo ugodno za učiteljstvo, bo izdal poseben zakon o materijalnih prejemkih učiteljstva.

Za kongres je izšla posebna številka »Narodne prosvete«, osrednjega organa UJU. Številka je posebno lepo urejena in ima prispevke najbolj agilnih delavcev na prosvetnem polju. V uvodu prinaša resolucije s prvega učiteljskega kongresa pred desetimi leti. Na tem kongresu se je namreč izvršila združitev vseh jugoslovanskih učiteljskih društev. Jutri dopoldne se bo v vseučiliški dvorani svečano otvoril kongres, nato bodo potrebne volitve. Dnevni red je zelo obsežen in bo trajal tri dni. Ob 11 dopoldne bo prosvetni minister otvoril učiteljsko razstavo.

Ostavka bavarske vlade

München, 20. maja. as. Bavarski kabinet je danes popoldne odstopil. Več mesecev se je ministrski predsednik dr. Held in za njim stoječa ljudska stranka trudila, da bi odpravila deficit v bavarskih financah, končno pa je sledila zgledu nemške vlade in skušala doseči nove davke z zasilno odredbo. Zato je kabinet padel. Socialni demokrati, ki so najmočnejša stranka opozicije, so zahtevali, da se z zasilno odredbo določeni davek na klavno živino ukine, pri čemer so jih podpirale radikalne kmetske organizacije Bauernbunda, kateri zopet pa je zahteval, da se uradniške plače, ki so bile zvišane pred tremi leti, znižajo za 25%. Pri glasovanju je bila zasilna odredba odklonjena z 62 proti 58 glasovom. Nato je najprej finančni minister prijavil svoj odstop, ministrski predsednik dr. Held pa je potem prijavil demisijo vse vlade. Vladajoča stranka, to je bavarska ljudska stranka, prepušča sedaj opoziciji, da napravi red v financah. To stori tem laže, ker se v bavarskem deželnem zboru ne more ustvariti nobena večina proti bavarski ljud. stranki.

Tardieujeve politične naloge

Pariz, 20. avg. AA. Veliko pozornost političnih krogov so povzročili reporterji pariških listov, da bo Tardieu vodja francoskega odposlanstva na skupščini Društva Narodov. Poročilo je dokaj verjetno, čeprav tajništvo Društva Narodov še nima o Panevropi. Predsednik francoske vlade si nadalje tri vprašanja. Najprvo mu gre zato, da bi olajšal stališče Francije radi posledic Briandovega načrta o Panevrop. Predsednik francoske vlade si nadalje prizadeva vzpostaviti italijansko-francoska pogajanja z osebnim stikom z italijanskim ministrom za zunanje zadeve Grandijem. Naposled bi Tardieu rad srečal nemškega ministra za zunanje zadeve Curtiusa radi razgovora o najnovejših dogodkih, ki so skalili francosko-nemške odnošaje.

Konferenca na Plitvicah

Zagreb, 20. avgusta. AA. Na Plitvičkih jezerih so se sestali v hotelu »Plitvice« 15. t. m. jugoslovanski in madjarski odposlanci, da razpravljajo o likvidaciji lastninskih in finančnih vprašanj, ki so v zvezi s trianonsko pogodbo. Vodja jugoslovanskih delegatov je dr. Lujo Bakotič, načelnik ministrstva za zunanje zadeve, člani so dr. Stanko Erhartič, šef oddelka v ministrstvu za zunanje zadeve in dr. Milorad Laškarin, svetnik ministrstva za notranje posle.

Madjarski delegaciji načeljuje Aleksander Blaha, državni podtajnik v ministrstvu za notranje zadeve, člani so dr. Bela Czatary, svetnik ministrstva za notranje zadeve, dr. Pal Szebesthyen, tajnik ministrstva za zunannje zadeve in dr. Imre Erney, tajnik ministrstva za notranje zadeve.

Nov jugoslovanski parnik

Hamburg, 20. avg. as. Motorna ladja »Zmaj«, ki je bila dovršena za Jugoslavijo pri nemških ladjedelnicah v Hamburgu in ki je lani meseca septembra pri prvi poskusni vožnji deloma zgorela, je sedaj zopet popravljena ter jo bodo jutri po prvi poskusni vožnji prepeljali v Jugoslavijo.

Španija na novih potih

Potreba po ustavnem življenju se čuti vedno bolj — Delovna zveza med Španijo in južno-ameriškimi državami

Madrid, 20. avg. ps. Popolnoma v skladu z prejšnjimi poročili o gospodarski krizi, ki divja po Španiji in katere ne bo mogla rešiti sedanja vlada, ampak nova, ki bo postavljena zopet na ustavni podlagi in ki bo v resnici imela zaupanje celega naroda, so se pojavile zopetne težkoče pri stabilizaciji pesete, ki so strmoglavile finančnega ministra in ga prisilile, da je zaprosil za demisijo. Narodno gospodarstvo danes ni aritmetičen problem, stvar, pri kateri soodločuje psihološki moment zaupanja ali nezaupanja. Berenguerjeva vlada, četudi se trudi, da bi bila poštena in potom razvoja pripeljala Špansko nazaj v ustavne vode, ne uživa nikakega zaupanja ne na znotraj, ne na zunaj. Narod ne ve, kaj bo jutri. Inozemstvo ne more imeti pojma, kaj se bo v Španiji zgodilo. Berenguerjeva vlada, akoravno, kot smo rekli, poštena in marljiva, ne predstavlja nikakih tradicij, ki bi jo vezale s prošlostjo, in nima nikakega programa, ki bi jo vezal na bodočnost. Šele ko se bo odločila, po nasvetu Santiago Albe, grofa Romanones, markija Alchuzemas, da izvrši nove volitve in uvede narod potom ustavnega sodelovanja v gospodarske probleme, šele potem bo mogoče misliti na rešitev pezete. Španski kralj brezdvoma čuti nalogo časa, in bo ob svoji uri posegel zopet v državno življenje.

Na drugi strani pa opažamo, da se zopet z vidno močjo pojavlja staro stremljenje, ki ga je vojska zadušila in era Primo de Rivere začasno uglušila, da išče Španska svoje zveze ne tostran Pirenej v Evropi, ampak onstran Atlantika pri svojih jezikovnih sestrah v Južni Ameriki, ki so še nedavno bile njene kolonije. Tja jo vežejo krvne vezi, kulturne tradicije, gospodarske potrebe. Sedaj, ko se korakoma približujejo časi ustavnega življenja, ko se bo Španija prenovila, se pogosto sliši v vseh krogih, da se Španija ne sme vezati na Evropo, ki zgublja čas med vojskami in pacifističnimi pokreti, ki se alternativno menjavajo, ampak naj sledi klicu morja, ki ji odpira na jugu pot v prekoatlantiške zemlje, kjer živi in dela rod njenega rodu.

Prvokrat se je ibero-amerikanska skupnost pokazala v septemberskem zasedanju pri Zvezi Narodov. Vaš dopisnik je dobil popolnoma gotove informacije, da je stal za tem načrtom zelo duhoviti in priznano zmožni španski veleposlanik v Parizu Quinones de Leon. Delegat Čilske republike, prebrisani Villegas je takoj zgrabil za to misel in predlagal, naj se južnoameriške države zvežejo med seboj v praktični politični in gospodarski zvezi. Sestavil se je osrednji odbor petih delegatov, ki morajo do 1. septembra 1930, torej že v nekoliko dneh, predložiti definitivne predloge, kako bi se moralo doseči praktično sodelovanje recimo pri skupnem zastopstvu pri Društvu Narodov, ali v pogledu enotne carinske politike.

Tako izgleda, da se bo na prihodnji seji Društva Narodov na jesen pojavil nov blok latinskih držav, katerega bo vodila Španija, samo če bo znala do tega časa prepričati svoje latinske sestre, da se hoče vrniti nazaj na ustavno pojmovanje državnega življenja.

Dokazov za to ne manjka. Braziljanski delegat na mednarodni delavski konferenci je smatral za potrebno, da posebej povdari veselje Brazilije, da more v Ameriki zastopati »zgodovinske tradicije in rasne čednosti bivše velike in slavne metropole«. Govorice, da se španski kralj pripravlja na obširno potovanje po južni Ameriki, se vedno bolj širijo. Sicer je to njegov stari, predvojni načrt, a značilno je za sodobno mednarodno politiko, da se je baš v momentu, ko Briand zbira razdrapane evropske države, Španija odločila, da poišče svoje stare sinove onstran morja.

Pred par tedni je imel tukaj zelo dobro obiskano zborovanje vseučiliški profesor Vosconcellos. Govoril je o bodočnosti Španije. »Odkar se je Španija omejila na izključno evropsko politiko, je njen vpliv vedno bolj padal in siromaštvo naraščalo. Mi moramo zopet ven nazaj v svet, kamor so naši pradedje zanesli našo kulturo. V južni Ameriki imamo milijone ljudi, ki so se razvili v samobitne državne enote, a ki ne zanikajo krvnih vezi in ki bodo voljni dati stari materi mesto, ki ji pripada v njih sredi.«

V Španiji se pripravljajo veliki dogodki, tiho, neopaženo. Če bo Španija imela može, ki bodo razumeli duh sodobnega časa in ugodne prilike, ki se za Španijo pripravljajo, potem bomo videli zrasti na jugozapadu Evrope novo močno politično enoto, na znotraj urejeno in usmerjeno zopet na morje ter tesno združeno z bogatimi pokrajinami južne Amerike, ki šele polagoma stopajo na oder svetovne zgodovine.

Brez dvoma se bodo pojavile tudi težkoče. Španija je katoliška država, južnoameriške države tudi. Načrti, kot sem jih zgoraj orisal, bodo morda na poti gotovim strujam, ki v mednarodni politiki odločajo, in ki ne podpirajo enakih stremljenj. Tukaj leži veliki vprašaj nad bližnjo bodočnostjo Španske.

Madrid, 20. avg. AA. Minister za gospodarstvo Weis je bil imenovan za ministra financ. Vlada namerava izdati dekret, ki bosta z njim sklicani zbornici konec septembra.

Madrid, 20. avg. AA. Državna podtajnika v ministrstvu za finance in v ministrstvu za narodno gospodarstvo, kakor tudi generalni direktorji ministrstva za poljedelstvo in carinskega oddelka so podali ostavke.

Razstava jug. učiteljstva v Belgradu

Belgrad, 20. avg. m. Ob priliki kongresa UJU se vrši razstava jugoslovanskega učiteljstva v saborni šoli. Na razstavi so razstavile vse šole Jugoslavije iz vseh predmetov. Razstava, ki je zelo dobro organizirana, je razdeljena na skupine. Skupine so te-le:

1. **Risanje in ročna dela** (kartonaža, modeliranje, lesni izdelki, lepljenje, rezanje, pletenje, vezanje itd.). V tem oddelku vzbujajo posebno pozornost domžalski slamniki in ovite steklenice.

2. V drugi sobi so razstavile specialne šole, n. pr. **šola za manj nadarjene, slepe in gluhoneme otroke.** Razstavile so pomožne šole iz Ljubljane in Maribora, gluhonemnica v Ljubljani, zavod za slepe v Kočevju in Zemunu. Razstavili so razne tabele za preskušnjo inteligence otrok. Zelo zanimivi so dnevniki doživljajev, ki so ilustrirani in izrezani iz dnevnikov teh otrok.

3. Oddelek za **deška ročna dela in risanje.** Posebni oddelek tvorijo v miniaturi izdelana prometna sredstva. Pozornost vzbuja izdelek 7. in 8. razreda deške ljudske šole pri sv. Jakobu v Ljubljani. Opazilo se je, da v Srbiji ne poznajo ovitkov za ribe. Linorezi prve deške šole v Ljubljani so edini te vrste na razstavi. V sobi, kjer so razstavljeni izdelki učiteljskega tečaja v Belgradu in na Krku, vzbujajo pozornost, ker kažejo, da se naslanja ves pouk na rokotvorni pouk.

4. **Oddelek podmladka Rdečega križa** je razstavil med drugim veliko karto Jugoslavije o razširjenosti članstva naraščaja Rdečega križa. V Jugoslaviji je 2010 organizacij.

5. V tej sobi so **šolske lekarne** in **higienične potrebščine** za šole, sredstva za učila, ki jih učenci naredijo sami.

6. Poseben oddelek tvorijo **umotvori učiteljev umetnikov.** Od Slovencev je razstavil samo Franc Zupan.

7. Najbolj zanimiv je **oddelek za ženska ročna dela,** ki ga je uredila učiteljica ga. Fleretova. Vidi se, da ves pouk v ženski ročni stroki stremi za tem, da se uporabljajo izključno narodni motivi. Posebno pozornost vzbujajo bele vezenine iz šole v Krškem.

8. Spisni oddelek obsega **jezikovni pouk.** Tukaj je razvidno, da v Jugoslaviji samo na Bledu šolska mladina izdaja svoj list, ki ga izključno urejuje mladina sama in tudi prispevki so od otrok samih. List se imenuje »Naša mladost«, ki ga izdajata 7. in 8. razred na Bledu.

9. **Sokolski oddelek,** ki naj bi služil za propagando sokolstva med učiteljstvom.

10. Dalje sledijo vse **učne knjige za ljudske šole in mladinska literatura.** Tu so zastopani vsi listi od »Angelčka«, »Zvončka« in »Vrtca« dalje.

Na stopnjišču so slike vseh šol savske in dravske banovine.

11. **V zgodovinskem in zemljepisnem oddelku** so razstavljeni razni zemljevidi in reliefi, ki so jih izdelali učenci sami. Eden izmed najlepših umotvorov je relief kraljevine Jugoslavije, ki so ga izdelali učenci 5. razreda v Ormožu. Dalje vzbujajo pozornost reliefi šole na Viču, ki predstavljajo soško dolino, Primorje, Koroško ter vse banovine in vse dele sveta. Šola iz Gospiča je razstavila zgodovino orožja v miniaturi: buzdovan kraljeviča Marka. Na razstavi je tudi statistika, ki jo je izdelalo učiteljstvo dravske banovine, ki pri kazuje razvoj šol od l. 1918. do 1930.

Oddelek za pouk v prirodi je organiziral predsednik ljubljanske sekcije Škulj.

Razstava je vzorno prirejena in napravi najlepši vtis. Vodstvo razstave je v rokah g. Flereta in prosvetnega ministrstva, ki so jima bili dodeljeni učitelji Mlekuš, Rupnik, Banič in Levec. Kakor je razvidno, so razstavo organizirali sami Slovenci, ki tudi sicer prednjačijo v delu.

Pred izvozno sezono

Belgrad, 20. avg. AA. Pod predsedstvom gen. dir. Šreplovića je bila danes v generalni direkciji državnih železnic meddirekcijska konferenca, sklicana z namenom, da se prouče ukrepi, ki so potrebni za zagotovitev rednega prometa v izvozni sezoni. Po referatih direktorjev oblastnih direkcij in referatih strokovnih referentov generalne direkcije je bilo ugotovljeno, da je število lokomotiv in vagonov, ki so potrebni za promet v tej sezoni, zadostno. Nato so prišla v debato poročila o komercijonalno manipulacijskih ukrepih, ki bodo potrebni v izvozni sezoni. Vsi sklepi glede komercijalne službe za trgovstvo bodo pravočasno objavljeni. Prav tako so prišla v pretres vprašanja glede tehničnih ukrepov v svrho čim rednejšega prometa v okviru razpoložljivih kreditov.

Seja tarifnega odbora

Belgrad, 20. avg. z. Na današnji seji tarifnega odbora so se obravnavali potniški tarifi. Referent inspektor trg. ministrstva Žižek je zahteval, da se znižajo vozne postavke za potniški turistični promet na Jadranu. Njemu je ugovarjal zastopnik prometnega ministrstva Marković. Odbor je sklenil, da se tarifne postavke za potniški promet na Jadranu znižajo. Dalje je sklenjeno, da se znižajo postavke za krožna potovanja za vse turistične skupine tuzemstva in inozemstva.

Zahteve rudarskih podjetij

Belgrad, 20. avg. z. Zastopniki zasebnih podjetij so predložili tarifnemu odboru vlogo, v kateri zahtevajo, da prometno ministrstvo sprejme njihove predloge radi ublažitve rudarske krize v državi, ki je radi blage zime glede potrošnje premoga dosegla višek. V vlogi se zahteva, da tarifni odbor ukine 25% zvišanje tarifa na premog za postaje na vodi in kanalih.

Belgrajske vesti

Belgrad, 20. avgusta. z. V Belgrad je prišla romunska mešana komisija, ki bo obenem z jugoslovansko mešano komisijo z ministrom za trgovino Demetrovičem na čelu, delala na realizaciji sinajskega sporazuma.

Belgrad, 20. avgusta. z. V soboto bo v Belgradu konferenca gospodarskih krogov, na kateri se bo obravnavalo vprašanje prepovedi tranzita našega grozdja skozi Madjarsko v Češkoslovaško. V slučaju, da Madjarska do gotovega časa ne bi ukinila te prepovedi, so belgrajski krogi odločeni, da razglasijo bojkot madjarskega blaga.

Belgrad, 20. avgusta. z. Danes se je vršila konferenca med ministroma Frangešem in Demetrovičem. Pozneje je imel minister Demetrovič razgovor z predsednikom Narodne banke Bajlonijem in z ravnateljem izvozniške družbe Gottliebom. V trgovinskem ministrstvu dokončujejo zakon o delniških družbah. Zakon bo gotov do konca tega meseca.

Beograd, 20. avg. AA. Minister za socijalno politiko in narodno zdravje g. Nikola Preka se je danes vrnil v Belgrad z daljšega odmora in je takoj prevzel dolžnosti svojega resora.

Kralj Karol odlikoval Mussolinija

Rim, 20. avg. AA. Rumunski kralj je odlikoval predsednika italijanske vlade Mussolinija z najvišjim rumunskim redom Karola I.

Italijanski vojni minister na Krasu

Gorica, 20. avg. Italijanski vojni minister general Gazzera je dospel v Gorico, odkoder se je takoj podal na Kras, da prisostvuje tam velikim vojaškim vajam. Ko je v Dornbergu sprejel raport vseh generalov in častnikov, se je zopet odpeljal v Rim.

Nemčija in agrarni blok

Poljski listi kritizirajo enostransko zadržanje Nemčije

Varšava, 20. avg. AA. V zvezi z agrarno konferenco, ki bo v Varšavi na pobudo poljske vlade, priobčuje »Kurjer Poljski« članek, ki v njem pravi med drugim:

Konferenca bo samo agrarna in se bo bavila s čisto tehničnimi vprašanji. Največje razburjenje proti skupni fronti agrarnih držav proti industrijskim državam je nastalo v Nemčiji, ki bo s svojo dosedanjo politiko naposled dosegla to, da bodo agrarne države dejansko izvedle svoj zamisleк o skupni agrarni fronti. Socijalnodemokratska stranka v Nemčiji se je posebno ostro zaletela v politiko ministra za prehrano Schieleja. Istočasno pa se Nemčija ne ozira na nevarnost, ki ji preti odtod, da ne reagira na bojkot nemškega blaga v Nizozemski in da tudi ne upošteva okolnosti o skorajšnji prekinitvi trgovinskih odnošajev s Finsko. List veli dalje, da bi morala Nemčija ravnati drugače in na mesto razburjenja z blagohotnostjo spremljati napore, ki so posvečeni poljedelstvu in ki hočejo premostiti sedanjo agrarno krizo. Listi nadalje opozarjajo na članke v nemškem časopisju, ki so javno razglašali, da Nemčija odklanja redne trgovinske odnošaje s Poljsko, češ, da je konzum v Nemčiji nazadoval. Sedaj, ko naj posebna konferenca popravi ta položaj, se pa v Nemčiji razburjajo.

Zopet francosko-italijanska pogajanja

Rim, 20. avgusta. ff. Fašistični tisk objavlja sledeč napolslužben komuniké:

Za italijansko pa tudi za mednarodno javnost je v sedanjem trenutku največjega pomena izjava g. Herriota, bivšega predsednika levičarske vlade in šefa svobodomiselnega kartela v Franciji, da on in njegovi tovariši danes občudujejo fašistični režim. Dasi mi g. Herriotu tega prav nič ne verjamemo, pa jemljemo z zadoščenjem na znanje, da danes Francija priznava potrebo, da se z nami sporazume. V tem oziru je g. Beaumarchais, francoski poslanik v Rimu, že imel več razgovorov z italijansko vlado, izjavljajoč, da je Francija pripravljena proučiti pogoje sporazuma glede vseh afriških problemov kakor tudi skleniti z Italijo generalni pakt prijateljstva in arbitraže. Vendar pa je Francija dala italijanski vladi vedeti, da jo skrbi, kakšno stališče zavzema Italija z ozirom na mirovne pogodbe. Italijanska vlada je dala na to vprašanje izčrpen odgovor.

To vest sporočamo zaenkrat brez vsakega komentarja dokler se ne pojasni, s koliko točnostjo odgovarja faktu. Od druge strani se izve, da je fašistični režim v pourparlerjih z g. Beaumachaisom izrazil željo italijanske vlade, da bi antifašistična kampanja v Franciji prenehala, da ne bi francoski tisk moralno podpiral emigrantov in da bi se pravilno in resnično pisalo o Italiji, ki se čedaljebolj politično in gospodarsko okrepljuje ter je po zadnjih statistikah »napredovala za nad 2 milijardi in 17 milijonov lir na poti svoje stalne ekonomične neodvisnosti« — katero nekoliko nerazumljivo frazo podajamo tu dobesedno.

Francoski jesenski manevri

Pariz, 20. avg. as. Veliki francoski manevri v Loreni, ki bi se imeli odgoditi radi razsajajoče epidemije med otroci, se bodo vršili, kakor piše »Matin«, skoro v isti obsežnosti, kakor so se prvotno nameravali. Manevrov se bo udeležilo namesto 24 pehotnih bataljonov 23, namesto 12 lovskih bataljonov 9, namesto 3 lahkih topniških polkov 2, dočim se bo konjenica in težko topništvo udeležilo vaj v prvotno nameravani moči med Nancyjem in Lunevillejem, kjer se bo zbiranje čet pričelo že prihodnje dni.

Iredentistična demonstracija

Catania, 20. avg. Semkaj je dospelo 500 Maltežanov, članov malteške filharmonije, pod vodstvom bivšega malteškega nacionalističnega poslanca Delia. Bili so od župana, fašistične stranke in prebivalstva sprejeti z demonstrativnim navdušenjem. Katanijski župan Grimaldi je malteški »filharmoniji« izročil italijansko trobojnico s fašističnim znakom.

Boj za izpraznjena mesta pri DN

Ženeva, 20. avg. as. Za izpraznjena tri mesta v Društvu narodov, za katera se imajo meseca septembra vršiti nove volitve, je 8 držav predlagalo svoje kandidature. Odstopijo namreč Kanada, Kuba in Finska. Namesto Finske bo stopila najbrže Norveška, namesto Kube pa Guatemala, dočim se za sedež Kanade pogajajo južna Afrika, Irska, Portugalska, Grčija, Kitajska in Belgija.

Edinost Nemcev in Italijanov

Rim, 20. avg. as. Vodilni italijanski listi razpravljajo danes o vprašanju upravne reforme v Društvu narodov. Poudarja se, da se italijansko stališče popolnoma krije z nemškim in da gre v glavnem za tem, da se prepreči nevarnost popolnoma enostranskega angleško-francoskega birokratiziranja v vodstvu Društva narodov. Listi obžalujejo predvsem, da Društvo narodov ni odpravilo tajne diplomacije. Italijanski predlog zahteva, da se število namestnikov generalnega tajnika zviša na pet in da se pri vodstvu poslov Društva narodov pravičneje vpoštevajo vsi narodi, zastopani v Društvu narodov. Razen tega ostro nastopajo proti ustvarjanju stalne poklicne birokracije v Društvu narodov, ter zahtevajo, da morajo uradniki Društva narodov v svoji lastnosti kot uradniki prenehati, pripadati oni narodnosti, ki jo zastopajo. Društvo narodov ne sme obstojati zato, da zagotovi kariero nekaterih uradnikov. Institucija Društva narodov ni ustvarjena za uradnike, temveč uradniki za institucijo.

Jugoslov.-bolgarski odnošaji

Sofija, 20. avg. as. Danes je ministrski predsednik Ljapčev sprejel angleškega poslanika Waterlowa. Čuje se, da sta se menila o jugoslovansko-bolgarskih odnošajih. V poučenih krogih se trdi, da je bila neresnična vest neke dunajske agenture o tem, da bi bil angleški poslanik interveniral pri zunanjem ministru Burovu radi razpusta macedonskih revolucionarnih organizacij. Tudi je neresnično, da bi se bil angleški poslanik v tej zadevi zglasil tudi pri kralju Borisu.

Čudo tehnike

London, 20. avg. AA. Z dogotovitvijo velikega loka na sydneyskem pristaniškem mostu se je snoči zaključila največja etapa v gradnji tega mostu. Ta lok je najdaljši in daleko najtežji jeklen lok, kar jih je bilo do zdaj postavljenih. Zgradili so ga angleški inženerji in je stal 6 milij. funtov (1.6 milijarde Din). Njegova največja razpetost meri 1650 čevljev (okoli 550 metrov). Gradili so ga z obeh strani hkrati; vsaka polovica tehta po 14.000 ton. Celotna dolžina mostu znaša 3770 čevljev (okoli 1200 m). Na mostu je prostora za štiri proge električne cestne železnice, za šest prog voznega prometa, pločnika na obeh straneh pa sta široka po 10 čevljev (3.20 m). Kapaciteta prometa je 168 vlakov, 6000 vozil in 40.000 pešcev na uro.

Kompromis v tekstilnem sporu

Pariz, 20. avg. AA. Po razgovoru med ministrom za delo in zastopniki delavstva ter lastniki tekstilnih tvornic je začela generalna stavka na severu popuščati. Delavci so predlagali kompromis, po katerem naj se vprašanje povišanja plač odgodi do oktobra; na ta predlog bodo delodajalci danes odgovorili.

Kaj je v Galiciji

Varšava, 20. avg. as. Iz vzhodne Galicije prihajajo zopet vznemirljive vesti. Mesto Lvov je bilo včeraj zopet več ur odrezano od sveta, ker so bile prekinjene vs etelefonske in brzojavne zveze. Poljski listi zahtevajo, da je treba napraviti konec vstaškemu postopanju Ukrajincev in da morajo poljske oblasti nastopiti proti njim z vso strogostjo.

Ludendorf se bo že drugič ločil

Monakovo 20. avgusta. AA. Tu krožijo vesti o tem, da se namerava admiral Ludendorff ločiti od svoje druge žene. Uradni list priobčuje v tej zvezi sklep obeh zakoncev, da hočeta odslej samostojno upravljati svoji premoženji. Tak sklep je uvod k razporoki. General Ludendorff se je ločil od svoje prve žene pred nekaj leti in se je poročil z dr. Matildo von Kemnitz. Druga Ludendorffova žena je bila znana ultrafašistka, ultrafeministka itd. Ludendorffovi prijatelji so pripisovali nesrečne poteze generala v politiki v zadnjih letih močnemu vplivu te žene na svojega soproga.

Šahovski turnir

Llegge, 20. avg. as. Danes se je igralo prvo kolo šahovskega turnirja. Rubinstein je premagal Colleja po indijski otvoritvi, Sultan kan pa je premagal Sultana Bieffa. Remis so ostale partije Ahues-Niemcovič, Retti-Thomas in Czepiorka-Marshall. Partija Tartakower-Weenink pa se je po peturni mojstrski igri prekinila v poziciji, ki je ugodna za Tartakowerja.